

Orbánland

Orbánland

Hvad vi kan lære af
Viktor Orbáns Ungarn

Lasse Skytt

Syddansk Universitetsforlag

© Lasse Skytt og Syddansk Universitetsforlag 2022
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco
Omslag: Kurt Stengel

ISBN: 978-87-408-3440-6

Bogen er udgivet med støtte fra:

POLITIKEN-FONDEN

Jyllands-Postens Fond

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst med Copydan.

Det har i enkelte tilfælde ikke været muligt at identificere rettighedshavere til bogens illustrationer. Skulle nogen ønske at påberåbe sig disse rettigheder, kan forlaget kontaktes.

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
DK-5230 Odense M
www.universitypress.dk

Dedikeret til Lea

“Spørgsmål, du ikke kan besvare,
er oftest langt bedre for dig end svar,
du ikke kan stille spørgsmål til.”

– Yuval Noah Harari, historiker

Indhold

Forord	11
Indledning	15
Historieskrivning med tårer i øjnene	15
Velkommen til Orbánland	17
Forfatterens noter	23
Sådan læser du denne bog	23
DEL I	
Betragtninger	27
<i>Første kapitel</i>	
Ankommet til Europa	29
Krig på erindringer	29
Migration fik bægeret til at flyde over	33
Solidaritetersnes sammenstød	40
<i>Andet kapitel</i>	
En anden side af sagen	45
Er det slut med historiens afslutning?	45
Anywheres vs. somewheres	50
Vi bliver nødt til at tale om populisme	57
<i>Tredje kapitel</i>	
Fastlåst i den moralske matrix	63
Oprør med omvendt fortegn	63
Hvordan skal venstrefløjen slå igen?	68
Derfor er nationalismen kommet for at blive	71

DEL II

Reportager	75

Fjerde kapitel

Hvad er det egentlig, Viktor Orbán gerne vil?	77
En løsning: Orbáns løsning	77
Derfor har de liberale misforstået den konservative appel	80
Kan ungarene redde deres land ved at få flere børn?	84
En konservativ superstjerne kommer til byen	88

Femte kapitel

Til angreb på modstanderne	94
Manden, der blev symbolet på Europas polarisering	94
Er fri forskning på tilbagetog i den gamle østblok?	97
Trianon-traumet: Såret, der bliver ved med at bløde	101

Sjette kapitel

En farverig fortid	105
Ungarn ind i rampelyset	105
De vil lukke hullet efter kommunismen	112
Nu vender jøderne hjem	113
Da paven kom forbi	118

Syvende kapitel

Bør vi lytte til folk med mundkurv på?	122
De politiske korrekte og Vestens undergang	122
Romaer tager sagen i egen hånd	126
De hvide flygtninge fra Vesteuropa	130
For enden af regnbuen	134

Ottende kapitel

Ind under gulvtæppet	141
Korruption for fulde tribuner	141
Omringet af fup og fiduser	144
Sidste stop på Silkevejen	147

<i>Niende kapitel</i>	
Ved en skillevej	153
Coronavaccinernes moder	153
Lige på grænsen	158
Comeback til Den Kolde Krig	162

DEL III

Samtaler	167

Tiende kapitel

Om politik	169
Zoltán Kovács: Viktor Orbáns højre hånd	169
Ferenc Gyurcsány: Should I Stay or Should I Go?	177
Bernadett Szél: Kvinder er anderledes	182
Márton Gyöngyösi: Politisk tyveri på højrefløjen	186
András Fekete-Győr: Min generation	192

Ellevte kapitel

Om aktivisme	198
Márton Gulyás: Den uortodokse demonstrant	198
János Szűcs: Kæmp for dine rettigheder, roma	201

Tolvte kapitel

Om kultur	208
Éva S. Balogh: Jagten på historisk retfærdighed	208
Mária Schmidt: En ny æra er begyndt	213
Vilmos Kondor: Byrden på skuldrene af Budapest	219
Andy Vajna: Det bli'r ikke bedre	224

Trettende kapitel

Om at være ungarsk	230
Zoltán Adamecz: Frihed eller finansiel stabilitet?	230
Ágnes Rostás: Vellykket hjernevask	236
Tibor Tehel: Livets byggesten	242

KONKLUSION	249
Sådan bremser vi polariseringen:	
Vær nysgerrig og lyt	251
Der er ingen vinder foruden den evige debat	254
TAKNEMMELIGHED.....	259
NOTER.....	261
INDEKS	279

Forord

Af Nick Thorpe

Lasse Skytt blev født i 1987, et år efter at jeg selv flyttede til Ungarn. Alligevel har jeg lært meget af denne bog. Som nyttilkommer ser han sagen på en ny måde og bringer ydmyghed, nysgerrighed og energi med sig. Samtidig afslører han indsigter, der er en veteranjournalist værdig. Han sætter det, der er blevet kaldt “de udstødtes nationalisme”, ind i en bredere, europæisk og global kontekst. Og bedst af alt, set fra mit perspektiv, så minder han mig om mig selv i mine tidlige år her, og det er en god følelse.

I et stykke tid, fra februar 1986, var jeg den eneste vestlige reporter med permanent base i Budapest. Det var en spændende periode, længe før internet og mobiltelefoner. Mine historier blev til efter personlige møder med folk, kun sjældent gjorde jeg brug af trykte eller elektroniske medier. På det tidspunkt havde hverken det ungarske socialistiske arbejderparti (MSZMP) eller den regering, der tjente det, nogen talsmand. Næsten alle mine reportager var eksklusive historier, ofte lavet på baggrund af tip fra ungarske journalister, der var frustrerede over ikke selv at kunne bringe oplysningerne. Polen havde med Solidaritet-bevægelsen fra 1980 været den første kilde til forandringerne. Fra 1985 åbnede Mikhail Gorbatsjov døren til forandring i hele Østeuropa, om end mange østeuropæere tvivlede på, at der nogensinde kunne komme noget godt ud af Moskva. Og så, i perioden fra 1988-89 og frem, førte Ungarn an og var med til at vælte dominobrikkerne for etpartistytret i land efter land.

Lasse Skytt ankom til Ungarn i 2013. Som dansker vidste han, hvordan livet i et “lille” land er. Ved at bosætte sig i Debrecen i det østlige Ungarn i stedet for den pulserende hovedstad Budapest kunne han kombinere sin danske indsigt med nogle “provinsielle.” Og enhver forståelse af Viktor Orbán og hans eksperiment med det ungarske folk, som Skytt på humoristisk vis kalder “Orbánland,” bør starte med premierministerens egen landlige oprindelse og charme.

I 1988, da jeg første gang sad over for Viktor Orbán, var det ham, der tog initiativ til mødet. Man kan godt sige, at jeg var med til at lancere hans parti, hvis navn dengang var et akronym. FIDESZ var en forkortelse for Alliancen af

Unge Demokrater, der siden blev forenklet til “Fidesz”. Men hvorfor egentlig rapportere om en flok unge mennesker, der starter en ny politisk bevægelse for at konkurrere med landets kommunistiske ungdomsparti (KISZ)? Jeg følte, at jeg spillede en nyttig rolle ved at give de revolutionære reformatorer i Ungarn en platform, de ellers ikke ville have haft, og derved fremskynde forandringerne.

I maj 1988, få minutter efter at MSZMP-leder János Kádár efter 32 år på posten annoncerede sin afgang som partiets generalsekretær, stødte jeg på trapperne ind i hans propagandachef, Ernő Lakatos.

“*Torp úr,*” brølede han og tiltalte mig med den ungarske variant af “Hr. Thorpe.” Han fortsatte: “Hvis jeg var din redaktør, ville jeg forfremme dig til toppen af BBC. Men hvis jeg var generalsekretær for MSZMP, ville jeg aldrig tillade dig at sætte en fod i vores land igen!” Og så fortsatte han ned ad trappen med en højroset latter.

Tre årtier senere har jeg stadig Orbáns nummer i min telefon, men han har ikke givet mig et interview i tolv år, og jeg formoder, at han aldrig vil – i hvert fald ikke så længe han er ved magten. Hans hold vælger meget nøje, hvilke medier han taler med, og hvilken reporter. Du beder ikke om et interview med ham og venter tålmodigt. Hvis du er heldig, udvælger han dig, når det passer i hans eget skema. Orbán er den første ungarske politiker til at forstå spin, og hans hold har pudset bolden for at få den til at dreje så hurtigt rundt, at man næsten ikke kan se den bevæge sig.

Bogen, du holder i dine hænder, forsøger det umulige: at finde en mellemvej i et land, hvor den politiske midte for længst er holdt op med at eksistere. Det er forfatterens første modige handling. For at opnå det får han politikere og analytikere fra begge sider af spektret til at tale – der er desværre kun to sider nu. Skytt citerer fra et bredt felt af iagttagere, hvoraf han selv har talt med mange. Med deres hjælp forsøger han at sætte Ungarn ind i en europæisk og nogle gange global kontekst. Hans konklusion vil være opsigtsvækkende for mange vestlige læsere: Viktor Orbán går i forreste linje – hvis du vil vide, hvad der kommer til at ske, så følg med her! Steve Bannon var en af de første til at udbrede dette synspunkt og kaldte ham “Trump før Trump”. Også Geert Wilders, Nigel Farage og Matteo Salvini fik hurtigt øje på Orbáns forbløffende evner.

Efter at have konstateret, at Orbán er formet af sin landsbyoprindelse, bemærker Skytt, at Orbán også er en “oprører,” der har transformeret sig selv fra antikommunist til antiliberal. Forfatteren citerer den nu afdøde Fidesz-politi-

ker György Schöpflin, der efter Orbáns knusende valgsejr i 2018 hævdede, at “det næste kapitel af oprøret mod den herskende liberale ideologi i Europa og Vesten” nu er begyndt. Dette billede af Orbán som “oprøreren”, som “antiglobalisten”, er et andet element, der er nødvendigt for at forstå manden. Efter som han leder et højreorienteret parti, anså både venner og fjender ham længe for at være konservativ. Men som György Schöpflin selv har påpeget, ville det at “konservere” i Østeuropa efter 1990 have været ensbetydende med at bevare resterne af kommunismen. Ikke desto mindre har Viktor Orbán selv kæmpet med at sætte navn på det politiske produkt, som han har opfundet. I 2014 kaldte han det “illiberalisme”. I 2019 forsøgte han at omdøbe det til “kristen frihed” – et udtryk, kun få kunne forstå. Oftest bruger han nu udtrykket “kristent demokrati”, for dét er i hvert fald en betegnelse, folk kan genkende, selvom hans egen politiske smag er lidt anderledes, end hvad man finder på hylderne i Tyskland eller Finland.

“Jeg vil gerne gøre Fidesz til et moderne konservativt parti,” sagde Orbán til økonomifilosoffen Peter Róna i begyndelsen af 1990’erne. Da Róna forsigtigt påpegede, at selvom dette var et ædelt formål, så var tidligere forsøg i ungarsk historie på at gøre netop dette altid faldet til jorden. For når partiet kom i problemer, blev tilnavnet “moderne” hurtigt forkastet. Orbán trak på skuldrene: “Hvis det sker, så må det være sådan,” svarede han. Der er en nådesløshed i manden, noget, hans venner kalder “hans evne til at fastholde koncentrationen.”

Ungarn er et vidunderligt land, og nu og da ser Europas fremtid ud til at dreje ind på den ungarske skive. Et sådant øjeblik kom i 1956, i tretten dage under den ungarske revolution. Et andet kom i 1988-89, hvor Ungarn spillede en central rolle i at nedlægge ikke bare sin egen kommunistiske regering, men også andre på tværs af Østeuropa og til sidst selveste Sovjetunionen.

Skytt påpeger – og jeg er enig med ham – at Orbán, og som følge deraf Ungarn, atter er afgørende i dag. Et kompas, der viser den vej, alle nationer bør gå, siger Orbáns venner. En advarsel til os alle om den spiral, vi kan ende i, varskor hans modstandere. Polariseringen i mit eget land, Storbritannien, kan ses som en udbredelse af Orbán-effekten fra Budapest til Bournemouth.

Lasse Skytts nysgerrighed efter, hvad der gør Orbán så succesrig som politiker, er den essentielle forudsætning for en god journalist. Ønsket om at tale med alle, der er villige til at give os deres syn på sagen. At stille spørgsmål efter spørgsmål, indtil vi tror, vi forstår. At ransage huset, hvor det ungarske demokrati bor, i forsøget på at finde både det gamle og det nye bestik. Skytts store

service til læseren er, at han viser, hvorfor så mange ungarere elsker Viktor Orbán så højt. Og gennem den port bevæger han sig ud på den større politiske slagmark for at hjælpe os med at forstå: Hvorfor elsker så mange mennesker verden over *andre politiske ledere*, a la Viktor Orbán, så højt?

Nick Thorpe
BBC's korrespondent i Centraleuropa

Indledning

Historieskrivning med tårer i øjnene

Hun havde tårer i øjnene. Vi stod ved siden af hinanden, mindre end halvtreds meter fra scenen, og jeg var nødt til at kigge igen for at være helt sikker. Græd hun virkelig? Det gjorde hun. Hendes tårer skar en flod ned igennem det tykke lag makeup på hendes kinder og dannede et delta i hendes mundvig. En let brise fik det blonde hår til at dække hendes ansigt i et øjeblik, indtil hun trak det om bag sit venstre øre. Med den anden hånd tørrede hun tårerne væk med en serviet.

Det var næsten midnat, og det meste af byen var indhyllet i mørke. Kun gadelygterne langs Donau kastede lys over flodens langsomtgående vand, og oppe på Gellért Hill skinnede Frihedsstatuen som aldrig før og så majestætisk ud. Jeg spekulerede på, om Budapest mon nogensinde havde set mere eventyrlig ud end i netop dette moment, på denne sommerlige aprilaften. Måske var det derfor, kvinden havde tårer i øjnene? Vi kendte ikke hinanden, men jeg var godt klar over, hvem hun var. Tidligere på aftenen havde jeg set hende inde i den hvalformede Bálna-bygning, der i dagens anledning fungerede som pressecenter. Hun havde stået foran kameraerne i et af nyhedsstudierne. Hun var journalist – studievært på den regeringsvenlige tv-kanal TV2. På vej ud var jeg stødt ind i hende på trappen, og hun havde smilet, da jeg fortalte hende, hvem jeg var. Nu befandt vi os begge på pladsen foran scenen. “Orbán går på scenen om et par minutter,” fortalte hun mig.

Vi var ikke alene. En skare på 2.000 – måske 3.000 – mennesker var samlet, ungarere i alle aldre, og de ventede på, at deres elskede premierminister skulle dukke op. Ikke overraskende bestod publikum hovedsageligt af Fidesz-tilhængere. Mange af dem havde medbragt flag, orange balloner og bannere, der hyldede deres helt. I flere timer havde alle – inklusive vi journalister – set resultaterne fra de enkelte valgdistrikter tikke ind på storskærmen ved siden af scenen. Langsomt men sikkert stod det klart, at natten ville ende med endnu en

jordskredssejr til Viktor Orbáns parti. For tredje gang i træk havde Fidesz vundet valget og et overbevisende flertal på to tredjedele i parlamentet. “Viktor, Viktor, Viktor,” jublede publikum i kor og skreg på premierministeren for at få ham til at komme ind på scenen og tale til nationen.

Få øjeblikke senere kom han så. Akkompagneret af sin sædvanlige følge af Fidesz-loyalister trådte Viktor Orbán ind på scenen, mens Roxettes *Listen To Your Heart* bragede ud gennem højtalerne – en sang, der blev udgivet omkring det tidspunkt, da Fidesz blev grundlagt tilbage i 1988. Det var i dette øjeblik, mens Orbán indtog scenen, at tårerne begyndte at trille ned ad journalistens kinder. “Hvorfor græder du?” spurgte jeg. “Fordi,” svarede hun og var tydeligvis bevæget af den ekstatiske atmosfære omkring os, “fordi det, vi er vidne til her, er ægte historieskrivning. Dette er virkelig et historisk øjeblik.”

Efter Viktor Orbáns sejrstale, hvori han erklærede: “Vi vil fortsætte på denne vej sammen,” gik TV2-journalisten og jeg hver til sit. Hun vendte tilbage til nyhedsstudiet i Bálna-bygningen for at rapportere om aftenens begivenheder. Jeg tog hjem for at skrive om valgresultatet til en dansk avis. Da jeg nærmede mig metrostationen på Fővám-pladsen, cyklede en ældre mand forbi mængden af Fidesz-tilhængere, som jeg gik iblandt, og han råbte hadefulde skældsord efter dem. Som modreaktion løb et par af dem efter ham og skubbede ham af cyklen, så han faldt til jorden. Ingen hjalp ham op. En mor holdt sin unge datter for øjnene for at beskytte hende mod situationen.

På en måde var denne ondskabsfulde hændelse en skarp påmindelse om, at den vej, ungarene ifølge Viktor Orbán skal gå “sammen”, ikke fører samme sted hen for alle. Mens 49 procent havde stemt på premierministeren, havde den resterende halvdel af landet stemt imod ham.¹

Forskning viser, at Ungarn er det mest polariserede land i EU.² Ifølge en rapport fra 2018 om Ungarns polarisering er fjendske konfrontationer mellem landets venstre- og højrefløj hyppige. Den ideologiske afstand mellem de to blokke er lige så bred, som Donau-floden er lang, og liberale og konservative “modarbejder hinanden i en kamp, hvor taberen nægtes at få nogen som helst indflydelse på den politiske lovgivning,” konkluderer rapporten.³ I mellemtiden er Europa og USA blevet mere politisk splittet end nogensinde. En rapport fra 2016 antyder, at de voksende splittelser i Vesten er en del af et bredere ideologisk skift i europæisk og amerikansk politik, hvor yderligtgående positioner som Viktor Orbáns bliver mere udbredt, både til venstre og til højre på det politiske spektrum. Med alt dette i tankerne ville jeg forsøge på at forudsi-

ge Europas og USA's snarlige fremtid ved at sætte fokus på Viktor Orbán's Ungarn. Forstår man, hvad der foregår i Ungarn – og hvorfor – vil man måske være i stand til at forudsige, hvordan den nuværende polarisering kan tegne fremtiden på begge sider af Atlanten.

Velkommen til Orbánland

I næsten et årti har jeg boet og arbejdet som korrespondent i Ungarn med det formål at kaste lys over et centraleuropæisk land, hvis leder gradvist er blevet en af de mest resolute – og splittende – politiske skikkelser på det gamle kontinent. Jeg kalder det Orbánland. Missionen er at give en upartisk beretning om situationen i Ungarn, og jeg har valgt *Orbánland* som titel på bogen for at illustrere, at vi har at gøre med et land, hvor den politiske leders dominans er så udbredt, at den når ud til næsten alle dele af samfundet. I disse år kunne mange bøger med lignende titler skrives verden over (f.eks. *Trumpland* eller *Putinland*), og Brexit-afstemningen i juni 2016 samt valget af Donald Trump i november 2016 var helt sikkert katalysatorer for tilblivelsen af denne bog. Arven fra disse historiske begivenheder vil leve videre.

Den omvæltende dynamik, som jeg havde observeret i Orbán's Ungarn, spredte sig pludselig over hele den vestlige verden. Den nationalkonservative Jarosław Kaczyński kom til magten i Polen i 2015. Så kom året for Brexit og Trump. Årene 2017 og 2018 bød på valgtriumfer for højreorienterede nationalister i Østrig, Tjekkiet, Italien og Brasilien. Desuden har "mainstreampolitikere" i lande som Frankrig, Tyskland og Sverige skullet stå ansigt til ansigt med denne nye bølge af højreorienteret nationalisme. I spidsen for denne bevægelse har vi Ungarns Viktor Orbán, der kom til magten efter en jordskredssejr tilbage i 2010.

Alt i alt er det på høje tid, at mainstreampolitikere og andre interesserede begynder at forstå, hvad der driver disse alternative ledere fremad. Uanset om det er nationalister, populistere eller antiglobalister, dominerer de alternative ledere den politiske debat. De sætter dagsordenen. De vinder valg. Viktor Orbán er blevet den uofficielle leder for dem, der tør tale imod politisk korrekthed. Dem, der tør udfordre '68-erne og '89-erne (som Orbán selv tilhørte i sine unge år, inden han rykkede mod højre) og alt, hvad disse eliter og deres efterfølgere tager for givet.

Af alle disse grunde mener jeg, det er vigtigt at forstå, hvorfor Ungarn skubber på forandringerne, som det er tilfældet.

I betragtning af at Europa (læs: de vesteuropæiske stater, der dominerer EU) og Ungarn er så åbenlyst polariserede, ville det være nytteløst at bidrage til debatten med endnu en bog i den tilsyneladende endeløse række af publikationer, der kritiserer Viktor Orbáns “frygtspredende, korrupte elite” og hans selverklærede “illiberale demokrati.” Der eksisterer allerede talrige bøger, der indtager denne vinkel, heriblandt ungarenen Bálint Magyar’s *Post-Communist Mafia State*, der hævder, at Orbán har opbygget en “pyramidespils-lignende lydighedsorden.”¹ Bøger, der udelukkende fokuserer på Viktor Orbáns rolle som en pioner for politiske ideer, der langsomt men sikkert spredes til resten af Europa, findes der også rigeligt af. For eksempel omtaler Igor Jankes *Forward Orbán* som “en talentfuld leder, der har en vision for fremtiden, et klart mål, og som ikke er bange for at gå imod strømmen for at opnå det.”² Begge standpunkter har værdi på hver deres måde. Mit mål med denne bog er dog at give et bredere perspektiv på Orbáns Ungarn og polariseringen i Europa og Vesten.

Flygtninge- og migrationskrisen i 2015 kan bruges til at illustrere min pointe. I sensommeren det år byggede Orbáns regering et grænsehegn for at stoppe migrationsstrømmen fra syd – en beslutning, der opdelte Europa i to polariserede blokke. Mange beundrede Orbán for hans mod til at udvise handlekraft på et kritisk tidspunkt i europæisk historie og for at beskytte EU’s ydre grænse. Andre kritiserede Orbán for at se stort på de europæiske værdier ved at handle egoistisk og ved at hilse mennesker på flugt fra krig og fattigdom “velkommen” med en umenneskelig brutalitet.

Hvis du hører til i den første lejr, vil du sandsynligvis respektere Orbáns styrke og manddomskraft. Hvis du abonnerer på det andet synspunkt, vil du sandsynligvis bakke op om kritikken af hans “selviske” aktioner.

Jeg behøver næppe at sige, at ovenstående er en forenklet måde at skildre det aktuelle politiske klima på – en arbejdsskade hos mange af os journalister. Den simple analyse kan dog bruges til at tydeliggøre den nuværende splittelse, som hersker overalt i Europa og længere ude i verden: Er du for eller imod, hvad Trumps USA stod for? Er du enig eller uenig i Putins måde at føre politik på i Rusland? Tror du på, at Orbáns vision for Ungarn er den rigtige vej frem?

Uanset hvilken holdning du har, tror jeg ikke, at denne for eller mod-retorik er gavnlig, hvad enten den finder sted i medierne, i parlamentsalen eller ved middagsbordet derhjemme. Jeg vil meget hellere præsentere et bredere, nuanceret syn på situationen i Ungarn og Vesten. Det er mit håb, at denne tilgang vil få læsere fra begge lejre til bedre at forstå hinanden og dermed gøre os i stand til – på et fuldt oplyst grundlag – at diskutere, hvad der ligger bag vor tids

politiske kultur. Denne diskussion vil kun blive vigtigere og mere relevant i de kommende år. Vi kan lige så godt begynde at lytte til hinanden.

En af de første ting, jeg lærte som ung journalist, var vigtigheden af at være kritisk. Stil ubehagelige spørgsmål. Vær skeptisk. Accepter aldrig nej som et svar. Vær vedholdende. Jeg fandt disse principper i journalistikken relativt lette at efterleve. Uanset hvordan den person, jeg interviewede, ville forsøge at afværge mine spørgsmål, kunne jeg altid følge op ved at spørge: “Men hvad så med *det her*? Har du overvejet det?”

En tidlig lektion fra min tid på universitetet efterlod mig med den overbevisning, at den moderne journalist bør stræbe efter objektivitet og udelade personlige synspunkter fra enhver given historie. Jeg tror stadig, at det bør være sådan. Men de fleste journalister udtrykker alligevel deres synspunkter – bevidst eller ubevidst – på den ene eller anden måde. Det kan foregå gennem vores valg af kilder eller i den måde, vi vinkler en historie på. Hvad værre er, frygter jeg, at mange journalister kan blive magelige i deres brug af den objektive metode – og nogle af mine kolleger har erkendt, at det er de blevet. Der kan være mange årsager til en reporters mangel på journalistisk idealisme. For nogle er det at være journalist “bare et job”. Det synes jeg er ret problematisk, og for mig er en journalist aldrig bedre end sin seneste reportage. Hvis vi ikke aktivt stræber efter objektivitet, indsigt og perspektiv, hver *eneste* gang vi udgiver en historie, kan det skade vores egen forståelse af verden – til skade for vores læsere og for offentligheden.

Det lyder måske idealistisk. Ikke desto mindre har jeg skrevet denne bog for at bevise netop denne pointe. Jeg er overbevist om, at den journalistik, der produceres i dag, vil få indflydelse på morgendagens udvikling. Hvis vi ikke står ved vores ansvar, er det uundgåelige udfald, at medieforbrugerne bliver lige så magelige. *It's nok dark yet, but it's getting there*, som Bob Dylan sang en gang.

Desuden tyder forskning på, at nyhedsdækning af dårlig kvalitet kan føre til en “spiral af kynisme og polarisering.”³ Hændelsen, jeg nævnte tidligere, med manden på cyklen, som blev væltet til jorden på valgnatten i Budapest, illustrerer denne kynisme og polarisering. Den tårevædede journalist beviser, at nogle journalister ikke kan skjule deres egen politiske bias. Tilbage står spørgsmålet: Er vi alle blevet tilbøjelige til at lukke af for indhold, der ikke passer til vores eksisterende verdensbillede? Til en vis grad tror jeg, at vi er.

Folk har en tendens til at holde sig til deres sædvanlige nyhedskilder og vil ofte kun se den ene side af en historie. Denne tendens er blevet forstærket af

den algoritme-kontrollerede dynamik på de sociale medier: Vi scroller forbi eller ryster på hovedet ad det indhold, vi er uenige i eller ikke bryder os om – hvis vi da overhovedet bliver præsenteret for det i første omgang. Til gengæld har vi en tendens til aktivt at engagere os i en sag, så snart vi støder på noget, vi er enige i eller “synes godt om”. Vi lytter sjældent til, hvad vores modpart har at sige, før vi haster videre til det, der bekræfter vores egen overbevisning. Der er flere udtryk, der kan bruges til at definere denne tendens: filterbobler, ekkokamre, *confirmation bias*.

Konsekvensen er mere polarisering, mere kynisme. Selvom vi aldrig før har haft adgang til en så forbløffende mængde evidensbaseret information, som vi har i dag, er vi paradoksalt nok trådt ind i en postfaktuel æra, hvor alle kan have deres egen “sandhed”, og hvor “fake news” er i fremmarch. Forhåbentlig kan vi alle blive enige om, at dette er problematisk. Kan vi?

For ni år siden, før jeg flyttede til Ungarn, var jeg veletableret i mit eget lille ekkokammer. Jeg boede i en lejlighed, der lå oven på en fashionabel sushibar, i centrum af det mondæne Østerbro i København. Det tog mig ikke mange minutter at cykle til Berlingskes kontorer i Pilestræde, hvor jeg arbejdede på det tidspunkt. De fleste af mine venner og kolleger boede inden for en radius af to kilometer. Vi hang ud på de samme kaffebarer, vi læste de samme aviser og stemte på de samme politiske partier. Nogle få af os tog endda til New York for at færdiggøre vores mastergrad på The New School, et ultraprogressivt venstrefløjsuniversitet midt på Manhattan. En af mine professorer dér var grundlæggeren af den progressive Occupy Wall Street-bevægelse; en anden var klummeskribent for The Guardian. Barack Obama var præsident i Det Hvide Hus, og John Lennons *Imagine* var stadig vores foretrukne globalistiske hymne: “*Imagine there’s no countries / It isn’t hard to do / Nothing to kill or die for / And no religion, too.*” Med andre ord var jeg fuldt ud klar til et liv i den liberale globalismes overhalingsbane. På det tidspunkt vidste jeg ikke, at min beslutning om at flytte til Ungarn ville komme i vejen for den plan. I dag er jeg glad for, at den gjorde det.

Min interesse for Ungarn blev første gang vakt i 2004, da landet blev medlem af EU. Jeg gik i gymnasiet dengang, og jeg husker en begejstret statsminister Anders Fogh Rasmussen stå i spidsen for EU’s østudvidelse. Alligevel var det først, da jeg bemærkede Viktor Orbán vinde sin jordskredssejr i 2010, at jeg blev mere opmærksom på dette sprogligt isolerede postkommunistiske land, som havde skænket verden fortræffeligheder som gullaschsuppe, Rubiks terning, den legendariske fodboldstjerne Ferenc Puskás og meget mere. Men nu

blev Ungarn pludselig stemplet som “Europas sorte får.”⁴ At dømme efter de vestlige mediers dækning af ungarske forhold havde jeg indtryk af, at her var et land, hvis befolkning havde et markant anderledes verdensbillede end dets naboer ovre i Vesteuropa. Jeg spekulerede: Hvad kunne årsagerne være til dette? Hører vi virkelig *hele* historien? Hvad foregår der egentlig i Ungarn?

Omkring dette tidspunkt begyndte mange af mine kolleger at søge kommercielle PR-stillinger i Bruxelles, Paris og London. Samtidig blev de traditionelle medier herhjemme tvunget til at skære ned på personalet. Jeg brød mig ikke om udviklingen. Jeg ville noget andet. Jeg ville forblive *uafhængig* journalist. Desuden kunne jeg godt lide tanken om at rejse mod øst, når alle andre var på vej vestpå. Så det gjorde jeg. Jeg hoppede ud i det og flyttede til Ungarn i sommeren 2013.

I mange henseender var Ungarn nyt territorium for mig. Lidt efter lidt etablerede jeg kontakt med politikere, journalister, akademikere og andre meningsdannere. Snart fandt jeg ud af, at de fleste af de andre udenrigskorrespondenter havde base i Budapest og havde været her siden kommunismens fald i 1989-1990. De fleste af dem kom også fra vestlige lande, hvor idéen om det liberale demokrati ikke var noget, man satte spørgsmålstegn ved: Storbritannien, Frankrig, Tyskland, Holland. De havde været vidne til Ungarns udvikling gennem flere årtier, og alle syntes de at have en udtalt mening om de sager, de dækkede og rapporterede om til deres hjemlande: Orbán-regeringen er korrupt og fremmedhadsk, og den vildleder offentligheden med propaganda og udemokratiske love. Ikke en svær historie at købe ind i. Beviserne var jo indlysende. Du skulle bare åbne en hvilken som helst avis, der ikke var ejet af Orbáns oligarker, og få syn for sagen. Alligevel tænkte jeg på, om jeg blot var flyttet fra ét venstreorienteret ekkokammer til et andet, med den ene forskel, at ekkoet fra de ligesindede journalisters verdensbillede her i Budapest bragede endnu højere, end det havde gjort i København.

Måske var ekkoet så larmende, at det fuldstændig overdøvede det faktum, at andre mennesker, inklusive millioner af ungarere, måske kunne have et andet syn på situationen?

Mens jeg gradvist faldt til i mine nye omgivelser i Ungarn – og fordelte min tid mellem Debrecen og Budapest – erfarede jeg, at de internationale mediers dækning af ungarske forhold ikke tegnede et fuldkomment – og dermed sandfærdigt – billede af Viktor Orbáns “regime” og landets udvikling. Historikere husker bedre end journalister, erindrede jeg og blev mindet om, at den tidligere socialistisk-liberale regering i Ungarn fra 2002-2010 havde været et dybt

korrupt “regime”, der havde kontrolleret medierne og ført folket bag lyset. Det gjaldt ikke mindst landets premierminister, Ferenc Gyurcsány, der i sin berygtede tale fra 2006 – en intern tale til partimedlemmerne, som senere blev lækket til pressen – sagde, at hans regering intet havde udrettet i fire år, og at den havde “løjet dag og nat”.⁵ Det fik mig til at spekulere: Hvad er forskellen mellem Ungarn før Viktor Orbán og Ungarn efter Viktor Orbán? Hvem skal afgøre, hvad der er bedst for Ungarn, hvis flertallet af befolkningen bliver ved med at stemme for mere af det samme? Er det bare fremmedfjendtlig propaganda, korrupsion og udemokratiske love, der holder Orbán ved magten? Eller rammer han den ungarske folkesjæl på nogle få afgørende punkter? Skal journalister være partipolitiske kommentatorer eller neutrale formidlere? Og er det overhovedet muligt for journalister at arbejde “i sandhedens tjeneste”, som en af mine gamle lærebøger forkyndte?

Det kan have været min manglende tilstedeværelse i Ungarn før 2013, der førte mig til disse komplekse spørgsmål. Jeg var tilfældigvis endt i et land, som i stigende grad var på den europæiske radar. At være en nytilkommen i Ungarn, en outsider, var virkelig en udfordring til at begynde med. Men jeg så også fordele ved det: Jeg kunne være *the new guy in town*, et friskt pust for Budapests politiske og akademiske elite. Jeg kunne være den unge journalist, der forsøgte at forstå et land fuld af kompleksitet. Jeg kunne være den åbensindede immigrant, som lokale folk ville elske at tale med, fordi jeg kom uden forudfattede holdninger til Kádár-æraen eller Gyurcsány-skandalen. Desuden var jeg i al beskedenhed ikke bange for at påtage mig rollen som det kløgtige barn i H.C. Andersens *Kejserens nye klæder*, som råber “Han har jo slet ikke noget tøj på” til hver af de indspiste ekkokamre og påpeger deres manglende evne til selvkritik. Alt dette – kombineret med min nordiske nysgerrighed og mine journalistiske idealer – skulle vise sig at bringe mig tættere på ungarere, som gerne ville fortælle mig, hvordan de ser på deres eget land. Denne adgang og mine samtaler med disse mennesker danner grundlaget for denne bog.

Ni år efter min ankomst til Ungarn stiller jeg stadig de samme spørgsmål: Findes der en måde, hvorpå et stadig mere polariseret Vesten kan lære at forstå sig selv ved at kigge på Viktor Orbáns Ungarn? Og hvordan navigerer vi i en så fragmenteret verden i de kommende år? Mit håb er, at denne bog kan bringe os allesammen tættere på et svar.